

הַלְבוֹת שַׁבַּת פָּרָק ה'

א. הַדִּלְקַת נֵר בַּשַּׁבָּת אֵינָה רְשוּת, אִם רָצָה מִדְּלִיק וְאִם רָצָה אֵינּוּ מִדְּלִיק; וְלֹא מִצְוָה שְׂאִינּוּ חַיִּב לְרֹדֵף אַחֲרֶיהָ עַד שִׁיעֲשֶׁנָּה, כְּגוֹן עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת אוֹ נְטִילַת יָדַיִם לֹאכִילָהּ: אֲלֹא חוֹבָה. וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים, חַיִּבִּין לִהְיוֹת בִּבְתִּיהֶן נֵר דְּלוּק בַּשַּׁבָּת. אִפְלוּ אֵין לוֹ מָה יֵאכֹל שׂוֹאֵל עַל הַפֶּתַחַיִם, וְלוֹקַח שֶׁמֶן וּמִדְּלִיק אֶת הַנֵּר: שְׂזֵה בְּכָלֵל עֲנֵג שַׁבַּת הוּא. וְחַיִּב לְבָרֵךְ קֹדֶם הַדִּלְקָה, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁלִּשְׁבַּת כְּדֹרֶךְ שֶׁמִּבְרֹךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא חַיִּב בָּהֶם מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

ב. מִתֵּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר הַשַּׁבָּת: וְהוּא, שְׁלֹא יִהְיֶה הַדָּבָר צָרִיךְ עֵיוֹן הַרְבֵּה; אֲבָל דְּבָר שֶׁצָּרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּרֵאִיתוֹ, אֲסוּר לְהַבְחִינוֹ לְאוֹר הַנֵּר גִּזְרָה, שְׁמָא יִטָּה.

ג. הַמִּדְּלִיק צָרִיךְ לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם, קֹדֶם שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה. וְנָשִׁים מִצְוֹת עַל דְּבָר זֶה, יוֹתֵר מִן הָאֲנָשִׁים, לְפִי שֶׁהֵן מִצְוִיּוֹת בִּבְתִּים, וְהֵן הַעֲסָקוֹת בְּמִלְאכַת הַבֵּית; וְאִף עַל פִּי כֵן, צָרִיךְ הָאִישׁ לְהַזְהִירָן וּלְבַדֵּק אוֹתָן עַל כֵּן, וְלוֹמַר לְאֲנָשֵׁי בֵיתוֹ עֲרַב שַׁבַּת קֹדֶם שֶׁתַּחֲשֹׁךְ, הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. סִפֵּק חֲשֵׁכָה וְנִכְנָס הַשַּׁבָּת, סִפֵּק לֹא נִכְנָס אֵין מִדְּלִיקִין.

ד. מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה עַד שִׁירָאוּ שְׁלוּשָׁה כּוֹכָבִים בֵּינוֹנִיִּים, הוּא הַזְמָן הַנִּקְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּכָל מָקוֹם; וְהוּא סִפֵּק מִן הַיּוֹם, סִפֵּק מִן הַלֵּילָה, וְדָנִין בּוֹ לְהַחֲמִיר, בְּכָל מָקוֹם. וּלְפִיכֹךְ אֵין מִדְּלִיקִין בּוֹ; וְהַעוֹשָׂה מִלְּאכָה בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שַׁבַּת וּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת, בְּשׂוֹגֵג חַיִּב חֲטָאת מִכָּל מָקוֹם. וְכוֹכָבִים אֵלּוּ לֹא גְדוּלִים הַנִּרְאִים בַּיּוֹם, וְלֹא קִטְנִים שְׂאִין נִרְאִין אֲלֹא בַּלֵּילָה; וּמִשִּׁירָאוּ שְׁלוּשָׁה כּוֹכָבִים אֵלּוּ הַבֵּינוֹנִיִּים, הָרִי זֶה לֵילָה וְדָאִי.

ה. פְּתִילָה שֶׁמִּדְּלִיקִין בָּהּ לַשַּׁבָּת, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ מִדְּבָר שֶׁהָאוֹר מִסְכָּסְכַת בּוֹ כְּגוֹן צֶמֶר, וְשֹׁעַר, וּמָשִׁי, וְצֶמֶר הָאֶרֶז, וּפְשֶׁתָן שְׁלֹא גָפִץ, וְסִיב שֶׁלְדָקֵל, וּמִינֵי הָעֵץ הָרַפִּים, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; אֲלֹא מִדְּבָר שֶׁהָאוֹר נִתְּלִית בּוֹ כְּגוֹן פֶּשֶׁתָה נְפוּצָה, וּבִגְדֵי שֵׁשׁ, וְצֶמֶר גָּפֶן, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן. וְהַמִּדְּלִיק צָרִיךְ שִׂידִלִיק, בְּרַב הַיּוֹצֵא מִן הַפְּתִילָה.

ו. הַכּוֹרֵךְ דְּבָר שֶׁמִּדְּלִיקִין בּוֹ, עַל דְּבָר שְׂאִין מִדְּלִיקִין בּוֹ אִם לְהַעֲבוֹת הַפְּתִילָה כְּדִי לְהוֹסִיף אוֹרָה, אֲסוּר; וְאִם לְהַקְשׁוֹת הַפְּתִילָה כְּדִי שֶׁתֵּהָא עוֹמֶדֶת וְלֹא תִשְׁתַּלְשַׁל לְמָטָה, מִתֵּר.

ז. נוֹתְנִין גִּרְגֵר שֶׁלְמַלַח וְגָרִיס שֶׁלְפוֹל עַל פִּי הַנֵּר בְּעֶרֶב שַׁבַּת, כְּדִי שִׁיְהֶא דוֹלֵק בַּלֵּילִי שַׁבַּת. וְכָל הַפְּתִילוֹת שְׂאִין מִדְּלִיקִין בָּהֶן, עוֹשִׂין מֵהֶן מְדוּרָה בֵּין לְהַתְחַמֵּם כְּנֻגְדָה, בֵּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה, בֵּין עַל גְּבִי מְנוֹרָה, בֵּין עַל גְּבִי קֶרֶקַע; וְלֹא אֲסוּרוֹ אֲלֹא לַעֲשׂוֹתָן פְּתִילָה לְנֵר, בְּלִבָּד.

ח. שֶׁמֶן שֶׁמִּדְּלִיקִין בּוֹ לַשַּׁבָּת, צָרִיךְ שִׁיְהֶא נִמְשָׁךְ אַחֵר הַפְּתִילָה; אֲבָל שְׁמָנִין שְׂאִין נִמְשָׁכִין אַחֵר הַפְּתִילָה כְּגוֹן זָפֶת, וְשִׁעוּה, וְשֶׁמֶן קִיק, וְאַלְיָה, וְחֵלֶב אֵין מִדְּלִיקִין בָּהֶן. וּמִפְּנֵי מָה אֵין מִדְּלִיקִין בַּפְּתִילוֹת שְׂאִין הָאוֹר נִתְּלִית בָּהֶן, וְלֹא בְּשִׁמְנֵים שְׂאִין נִמְשָׁכִים אַחֵר הַפְּתִילָה גִּזְרָה, שְׁמָא יִהְיֶה אוֹר הַנֵּר אִפְּלִי, וְיִטָּה אוֹתָהּ, בְּשַׁעֲהָ שִׁישְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה.

ט. חֵלֶב שֶׁהַתִּיכּוֹ, וְקֶרֶבִי דָגִים שֶׁנִּמְוָחוּ נוֹתֵן לְתוֹכָן שֶׁמֶן כָּל

שֶׁהוּא, וּמִדְּלִיק; אֲבָל שְׁמָנִין שְׁאִין מִדְּלִיקִין בָּהֶן אֶפְלוּ עֶרְבֹן
בְּשֶׁמֶן מְשֻׁמָּנִים שְׁמִדְּלִיקִין בָּהֶן לֹא יִדְּלִיק, מִפְּנֵי שְׁאִין נִמְשָׁכִין.

י. אֵין מִדְּלִיקִין בְּעֶטְרֹן, מִפְּנֵי שְׁרִיחוֹ רַע שְׁמָא יִנְיָחוּ וַיֵּצֵא,
וְחוּבָה עָלָיו לִישֵׁב לְאוּר הַנֵּר. וְלֹא בְּצִרִי, מִפְּנֵי שְׁרִיחוֹ טוֹב שְׁמָא
יִקַּח מִמֶּנּוּ, מִן הַנֵּר; וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף. וְלֹא בִנְפֹט לָבֹן,
וְאֶפְלוּ בַּחֹל מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָף, וַיָּבוֹא לִידֵי סִכְנָה.

יא. מִתֵּר לְהַדְּלִיק לְכַתְחָלָה, בְּשֶׁאֵר שְׁמָנִים כְּגוֹן שֶׁמֶן צִנּוֹן,
וְשִׁמְשָׁמִין, וְלֶפֶת, וְכָל כִּיּוֹצֵא בָהֶן: אֵין אֲסוּר אֲלֵא אֵלוּ שְׁמָנֵי
חֻכָּמִים, בַּלְבָּד.

יב. לֹא יִתֵּן אָדָם כָּלִי מִנְקָב מֵלֹא שֶׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר, בְּשִׁבִּיל
שְׂיָהָא מִנְטָף, וְלֹא יִמְלֹא קַעֲרָה שֶׁמֶן וַיִּתְּנָהּ בְּצֵד הַנֵּר וַיִּתֵּן רֹאשׁ
הַפְּתִילָה לְתוֹכָהּ, בְּשִׁבִּיל שְׂתָהָא שׁוֹאֲבַת גְּזֵרָה, שְׁמָא יִקַּח מִן
הַשֶּׁמֶן שְׁבִכְלִי: שְׁהֲרִי לֹא נִמְאָס בִּנְר; וְאֲסוּר לְהַנּוֹת בְּשִׁבַּת מִן
הַשֶּׁמֶן שֶׁהִדְּלַק בּוֹ, וְאֶפְלוּ כְּבִתָּה הַנֵּר, וְאֶפְלוּ נִטָּף מִן הַנֵּר מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְקַצֵּה מִחֲמַת אֲסוּר. וְאִם חִבֵּר הַכָּלִי שֵׁישׁ בּוֹ הַשֶּׁמֶן אֵל
הַנֵּר בְּסִיד, וּבְחֻרְסִית, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן מִתֵּר.

יג. אֵין נוֹתְנִין כָּלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל בּוֹ שֶׁמֶן בְּשִׁבַּת, שְׁהֲרִי מִבְּטֵל
הַכָּלִי מֵהַכֵּנוֹ; וְאִם נָתַנוּ מִבְּעוֹד יוֹם, מִתֵּר. וְנוֹתְנִין כָּלִי תַּחַת הַנֵּר
בְּשִׁבַּת, לְקַבֵּל נִיּוּצוֹת מִפְּנֵי שְׁאִין בָּהֶן מִמֶּשׁ, וְהֲרִי לֹא בְטָלוּ
מִלְטָלְטָלוּ; וְאֲסוּר לִתֵּן לְתוֹכּוֹ מִים, וְאֶפְלוּ מֵעֶרֶב שִׁבַּת מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְקַרֵּב אֶת כָּבוֹי הַנִּיּוּצוֹת.

יד. אֵין פּוֹלִין לְאוּר הַנֵּר, וְלֹא קוֹרִין לְאוּר הַנֵּר, וְאֶפְלוּ גְבוּהָ
שְׁתֵּי קוֹמוֹת; וְאֶפְלוּ עֲשָׂרָה בְּתִים זֶה עַל גֵּב זֶה, וְהַנֵּר בְּעִלְיוֹנָה
לֹא יִקְרָא וְלֹא יִפְלֶה לְאוּרוֹ בַּתְּחַתּוֹנָה, שְׁמָא יִשְׁכַּח וַיִּטֶּה. וְאִם
הָיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בְּעֶנְיָן אֶחָד, מִתֵּרִין לְקִרוֹת לִפְנֵי הַנֵּר שְׁכָל אֶחָד
מֵהֶן מְזַכִּיר חֲבֵירוֹ, אִם שְׁכַח; אֲבָל לֹא בְּשְׁנֵי עֲנִינּוֹת, שְׁכָל אֶחָד
מֵהֶן טְרוֹד בְּעֶנְיָנוֹ.

טו. הַתִּינוּקוֹת קוֹרִין לִפְנֵי רֶבֶן לְאוּר הַנֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהָרֵב מְשַׁמְרֵן;
אֲבָל הוּא לֹא יִקְרָא, מִפְּנֵי שְׁאִין אֵימָתָן עָלָיו. וַיֵּשׁ לוֹ לְרֹאוֹת
בְּסִפֵּר לְאוּר הַנֵּר, עַד שִׁירָאָה רֹאשׁ הַפְּרָשָׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ
לְהַקְרוֹתָן; וְאַחֵר כֶּךָ נּוֹתֵן הַסֵּפֶר בִּידָן, וְהֵם קוֹרְאִין לִפְנֵיו.

טז. כָּלִים הַדּוּמִים זֶה לְזֶה, וְאֵינָן נִכְרִין אֲלֵא בְּעִיּוֹן הַרְבֵּה אֲסוּר
לְהַקְרִיבֵן לְאוּר הַנֵּר, וּלְהַבְחִין בִּינְיָהֶן: שְׁמָא יִשְׁכַּח, וַיִּטֶּה.
לְפִיכָף שְׁמֵשׁ שְׁאֵינּוּ קְבוּעַ אֲסוּר לוֹ לְבַדֵּק כּוֹסוֹת וְקַעֲרוֹת לְאוּר
הַנֵּר, מִפְּנֵי שְׁאֵינּוּ מְכִירִין, בֵּין בְּנֵר שֶׁלְשֶׁמֶן, בֵּין בְּנֵר שֶׁלְנֶפֶט
שְׁאוּרוֹ רֵב; אֲבָל שְׁמֵשׁ קְבוּעַ מִתֵּר לוֹ לְבַדֵּק לְאוּר הַנֵּר כּוֹסוֹת
וְקַעֲרוֹת, מִפְּנֵי שְׁאֵינּוּ צָרִיךְ עִיּוֹן הַרְבֵּה. וְאִם הָיָה נֵר שֶׁלְשֶׁמֶן
זֵית אֵין מוֹרִין לוֹ לְבַדֵּק, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר: גְּזֵרָה, שְׁמָא
יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ.

יז. נֵר שְׁאַחוּרֵי הַדֵּלֶת אֲסוּר לְפַתַּח הַדֵּלֶת וּלְנַעַל כְּדָרְכוֹ, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְכַבְּהוּ; אֲלֵא יִזְהַר בְּשַׁעָה שְׁפוּתָח, וּבְשַׁעָה שְׁנוּעֵל.
וְאֲסוּר לְפַתַּח אֶת הַדֵּלֶת כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה בְּשִׁבַּת, כְּדֵי שְׂתָהָא הַרוּחַ
מִנְּשִׁבַּת בָּהּ, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין שֵׁם, אֲלֵא רוּחַ הַמְּצוּיָה. וּמִנִּיחִין
הַנֵּר שֶׁלְשִׁבַּת עַל גְּבִי אֵילָן הַמְּחַבֵּר לְקַרְקַע, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ.

יח. כָּל מְדִינּוֹת וְעִירוֹת שְׁלִישְׁרָאֵל, תּוֹקְעִין בָּהֶן שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת

בְּעֶרֶב שַׁבָּת; וּבִמְקוֹם גְּבוּהָ הָיוּ תוֹקְעִין, כְּדֵי לְהַשְׁמִיעַ כָּל אָנָּשִׁי
הַמְּדִינָה, וְכָל אָנָּשִׁי הַמַּגֵּרֶשׁ שָׁלָה.

יט. תְּקִיעָה ראשונה, נִמְנָעוּ הָעוֹמְדִים בַּשְּׂדוֹת מִלְּחָרֵשׁ וּמִלְעֹדֶר
וּמִלְעָשׂוֹת מְלֹאכָה שְׂבֻעָה; וְאִין הַקְּרוֹבִין רִשְׁאִין לִכְנֹס לְעִיר,
עַד שְׁיָבוֹאוּ רְחוֹקִים וַיִּכְנָסוּ כָּלָם בְּבֵת אַחַת. וְעִדִּין הַחֲנִיּוֹת
פְּתוּחוֹת, וְהַתְּרִיסִין מִנְּחִין. הַתַּחִּיל לְתַקֵּעַ שְׁנִיָּה נִסְתַּלְקוּ
הַתְּרִיסִין, וְנִנְעָלוּ הַחֲנִיּוֹת; וְעִדִּין הַחֲמִין וְהַקְּדֹרוֹת מִנְּחוֹת עַל
גְּבֵי בִירָה. הַתַּחִּיל לְתַקֵּעַ תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית סֵלֶק הַמִּסְלָק וְהַטְּמִין
הַמִּטְמִין, וְהִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּרוֹת. וְשׁוּהָה כְּדֵי לְצַלוֹת דָּג, אוֹ כְּדֵי
לְהַדְבִּיק פֶּת בַּתְּנּוֹר; וְתוֹקֵעַ וּמְרִיעַ, וְתוֹקֵעַ וְשׁוֹבֵת.

כ. תְּקִיעָה ראשונה, תוֹקֵעַ אוֹתָהּ בַּמִּנְחָה; וְהַשְׁלִישִׁית, קֶדֶם
לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה. וְכֵן תוֹקְעִין בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אַחֵר צֵאת הַכּוֹכָבִים,
לְהַתִּיר הָעָם לְמַעֲשֵׂיהֶן.

כא. יוֹם הַכַּפּוּרִים שָׁחַל לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, לֹא הָיוּ תוֹקְעִין; חָל
לְהִיּוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, לֹא תוֹקְעִין וְלֹא מְבַדִּילִין. יוֹם טוֹב שָׁחַל
לְהִיּוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת, תוֹקְעִין וְלֹא מְבַדִּילִין; חָל לְהִיּוֹת לְאַחֵר
הַשַּׁבָּת, מְבַדִּילִין וְלֹא תוֹקְעִין.